

## 333483 - چگونه ممکن است کودکان از دنیا رفته نزد ابراهیم - علیه السلام - باشند و در عین حال احساس کنند کسی به زیارت قبرشان آمده است؟

### سوال

هنگام زیارت قبر کودکی که از دنیا رفته او احساس می کند که به زیارتش آمده ایم و صدای ما را می شنود، حال آن که ما می دانیم روح او در کوهی در بهشت و تحت سرپرستی ابراهیم علیه الصلاة والسلام است؟

### پاسخ مفصل

ثابت است که کودک مسلمان هرگاه از دنیا برود در باغی نزد ابراهیم - علیه السلام - خواهد بود.

از سَمْرَه بن جُنْدُب - رضی الله عنه - روایت است که گفت: «رسول الله - صلی الله علیه وسلم - بسیار به اصحابشان می گفت: «آیا کسی از شما رؤیایی دیده است؟» پس هر کس که الله می خواست هرچه را می خواست تعریف می کرد، تا این که یک روز صبح فرمود: «امشب دو شخص به نزد من آمدند و مرا فرستادند...» «پس به من گفتند: راه بیفت، پس به راه افتادم و به باغی بسیار سبز رفتیم که همه رنگ های بهار (یعنی همه گل های بهار) در آن بود و در وسط باغ مردی قد بلند بود که از بلندی اش سر او را نمی دیدم و دور و بر آن مرد کودکانی بسیار بود که به اندازه آنان هرگز ندیده بودم. گفتم: این کیست؟ آنان کیستند؟ پس به من گفتند: راه بیفت! راه بیفت!...» «گفتم: امشب چیزهایی شگفت آور دیده ام. آن چه دیدم چه بود؟ گفتند: تو را [از آن چه دیدی] آگاه خواهیم ساخت...» «اما آن مرد قد بلند که در باغ دیدی ابراهیم صلی الله علیه وسلم است، و اما کودکانی که بر گرد او بودند، هر کودکی است که بر فطرت از دنیا رفته باشد» پس برخی از مسلمانان گفتند: ای رسول الله، و کودکان مشرکان؟ رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: و [همچنین] کودکان مشرکان.»

به روایت بخاری (۷۰۴۷).

ثانیا:

اما این که مردگان صدای زندگان را می شنوند و این که آیا هنگامی که زندگان به زیارت قبرشان می روند این را احساس می کنند یا خیر؟ مسئله ای است که اهل علم درباره اش اختلاف دارند و پیش تر در پاسخ به سؤال شماره (111939) بیان کردیم که گروهی از اهل علم ادله ای که دال بر این است که مرده از زیارت زندگان آگاه می شود را صحیح می دانند.

اما در هر صورت، تعمق در این مسائل و جستجوی این که آن ها چگونه مطلع می شوند و چگونه احساس می کنند و مانند این مسائل کار درستی نیست؛ زیرا همه این ها مربوط به عالم برزخ است که هیچ راهی برای شناخت جزئیات آن وجود ندارد مگر از طریق خبر صادق یعنی قرآن و سنت صحیح.

اما با این حال می توان گفت: کودکان مسلمان اگرچه روحشان نزد ابراهیم - علیه السلام - است اما این روح با بدن در ارتباط است و همین طور ارواح شهدا و دیگر مردگان، زیرا روح دارای نوعی ارتباط با بدن است.

شیخ الاسلام ابن تیمیه - رحمه الله - می گوید: «ارواح مؤمنان اگرچه در بهشت است اما ان شاء الله تعالی نوعی ارتباط با بدن دارد بدون آن که [این ارتباط نیازمند] زمانی طولانی باشد، چنان که ملائکه در یک چشم به هم زدن نازل می شوند.

مالک - رحمه الله - می گوید: به من گفته شده که روح آزاد است، هر جا که بخواهد می رود.

برای همین است که روایت شده ارواح در کنار قبرها هستند و روایت شده که در بهشت هستند و همه حق است.

و در صحاح آمده است که روح پس از مرگ باز می گردد و مورد پرسش قرار می گیرد و سپس بازگردانده می شود که بدون شک با بدن در ارتباط خواهد بود. والله اعلم...».

(مختصر الفتاوی المصریة: ۱۹۰).

والله اعلم